

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Ondřej Levínský

Problematika drobnotvarých industrií v centrální Evropě

Praha 2008

Predložená dizertačná práca Ondřeja Levínského: *Problematika drobnotvarých industrií v centrální Evropě* ponúka pohľad na pochopenie vývoja jednej časti ľudskej populácie v starom paleolite. Komplex drobnotvarých industrií je veľmi rozsiahlym časovo-priestorovým fenoménom, ktorého presnejšia charakteristika sa dopĺňa s každým novým objavom. Ako to už býva u veľmi starých nálezov, mozaika života staropaleolitických ľudí sa skladá veľmi pomaly a s veľkými ťažkosťami. Ale každé jej doplnenie má o to väčšiu hodnotu.

Ondřej Levínský rozdelil dizertačnú prácu do štyroch kapitol. Po prvej časti (úvod do problematiky) nasleduje druhá kapitola, ktorá je venovaná prehľadu a základným charakteristikám drobnotvarých a mikrolitických industrií nielen z Čiech, Poľska, Nemecka, Maďarska, Talianska ale aj z Predného a Stredného východu. Väčší rozmer českých industrií oproti mikrolitickým považuje za výsledok používania surovín s horšou kvalitou štiepania. V otázke kultúrneho vývoja sa autor prikláňa k názoru o ekologicko-funkčnej adaptácii či sociálno-symbolickom chovaní kultúr s drobnotvarými industriami počas holsteinského interglaciálu. S industriami sa súbežne rozvíjal aj acheuléen a navzájom sa ovplyvňovali, ale uplatňovali inú sídliskovú stratégiu s odlišnými nárokmi na kvalitu kamennej suroviny. Autor sa dotýka aj otázky vyčlenenia niektorých staropaleolitických kultúr (clactonien, tayacien), ich pôvodu a istej kontinuite alebo opakovaní vývoja mikrolitických industrií.

Podľa známych a publikovaných nálezov vypracoval základnú charakteristiku okruhu drobnotvarých industrií v Čechách, ktorú zhrnul do 7 bodov. Medzi ne patrí dĺžka industrií v rozmedzí 3,06 a 4,46 cm, orientácia na miestne dostupné suroviny, uprednostňovanie okruhliakov, v nástrojovom spektre sú najčastejšie sekáče, klinky, nože a driapadlá, minimálny výskyt až absencia pästných klinov a levalloiskej techniky a v sídliskovej stratégii

je zrejme uprednostňovanie exponovaných polôh alebo vodných tokov. Týmito základnými znakmi vyjadril autor zároveň aj odlišnosti drobnotvarých industrií od českého acheulénu.

Základom dizertačnej práce je tretia kapitola. V jej podstatnej časti Ondřej Levínský podáva detailnú charakteristiku nálezov 9320 kusov kamennej industrie z lokality Slaný II. Podrobné popisy každého z 18 vyčlenených typov artefaktov sú doplnené početnými prehľadnými grafmi, tabuľkami a kresbami pre lepšiu orientáciu v texte a následne aj pre zvýraznenie podobnosti s nálezmi z iných českých lokalít. Súbor industrie rozdelil na dve časti: na tzv. technické polotovary (jadrá, úštesy, manuporty) a na tzv. funkčné artefakty či nástroje (13 typov nástrojov, podložky a otlkače). Vedúcimi typmi nástrojov sú sekáče a klinky, menej sú doložené nože, pribojníky a driapadlá. Ojedinele bola zaznamenaná prítomnosť cleavera a pästného klinu. Popisy typov, podtypov a variánt artefaktov autor doplnil údajmi, ktoré sa stali základom morfometrických analýz. Dôležitým faktorom sa ukázal výpočet priemerného indexu sféricity jednotlivých typov industrie ako aj celého súboru a tiež priemerné hodnoty metrických parametrov. Na porovnanie nálezov s inými súbormi z Čiech bol urobený celý rad seriačných analýz. Ich výsledky využíva autor taktiež na zaradenie nálezov z lokality Slaný II do vývojovej škály drobnotvarých industrií v Európe. Prihliadal aj na iné znaky hodnotenej industrie – výber suroviny (takmer rovnovážne zastúpenie kremenca a kremeňa), prevládajúci tvar suroviny (okruhliak), znaky opálenia na artefaktoch, vzťah medzi použitou surovinou a typom nástroja, úprava úderových plôch a iné.

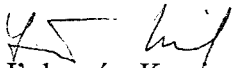
Nevýhodou tohto ale aj ďalších súborov z Čiech je skutočnosť, že artefakty sa nenašli v primárnej polohe, čo však nie je v našich silách ovplyvniť. Stratifikovaná pozícia industrie by zaiste umožnila verifikovať postavenie niektorých druhov artefaktov v rámci výrobného reťazca. Mám na mysli manuporty, ktorých je na predmetnej lokalite 5 343 kusov, čo je 57,3 % všetkých nálezov. Považujem za potrebné bližšie odôvodnenie ich príslušnosti k súboru industrie. Aj opáleniu rôznych druhov artefaktov by bolo potrebné venovať väčšiu pozornosť. Sledovaním priestorového rozloženia kamennej industrie sa autor pokúsil vymedziť hlavný sídelný priestor pre aktivity spojené s produkciou artefaktov (ateliér).

V poslednej kapitole konštatuje Ondřej Levínský zaradenie nálezov štiepanej kamennej industrie z lokality Slaný II k okruhu drobnotvarých industrií z mladšej fázy starého paleolitu. Najbližšie analógie poskytli české náleziská Tmaň, Velké Přítočno a Račiněves.

Záverom chcem zdôrazniť, že Ondřej Levínský využil všetky dostupné možnosti na precíznu klasifikáciu nálezového materiálu. Preukázal vynikajúcu orientáciu v problematike a načrtol presvedčivý obraz vývoja staropaleolitických drobnotvarých industrií v Čechách s poukázaním na súčasný stav výskumu v susedných i vzdialených oblastiach.

Predložená dizertačná práca Ondřeja Levínského rozsahom, spracovaním témy a hlavne vedeckým prínosom spĺňa všetky požiadavky kladené na práce v odbore archeológia a doporučujem ju prijať ako základ pre udelenie vedeckej hodnosti doktora filozofie (Ph.D).

V Košiciach 25.9.2008

doc. PhDr. Lubomíra Kaminská, CSc.